

שבת "שובה" - פרשת "האזינו"

הדלקת הנרות: ירושלים - 5:56 מרכז ודרום - 6:11 צפון - 6:04

בני אשכנז - אינם אומרים "אבינו מלכנו" אף לא במנחה של ערב שבת. **בני ספרד** - אומרים, בדילוג "אבינו מלכנו חטאנו לפניך". ההפטרה: **"שובה ישראל"** (הושע י"ד) מוסיפים "מי א-ל כמוך" (מיכה ז י"ח-כ) ואשכנזים מוסיפים גם "וד' נתן וי"א תקעו שופר (יואל ב, י"א או ט"ו-ט"ז).

צאת השבת: ירושלים - 7:06 מרכז ודרום - 7:08 צפון - 7:07 רבנו תם - 7:47

במוצאי שבת: בני אשכנז - אינם אומרים "ויהי נועם וגו'" ובני ספרד - אומרים.

"היום הקדוש" - יום הכיפורים תשפ"א

הורה לנו הבורא יתברך בתורתו: "והייתה לכם לחוקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשותיכם וגו' " והבטיחנו: "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, לפני ד' תטהרו" (ויקרא ט"ז, כ"ט). אבינו מלכנו האב הרחמן, ברוב רחמיו וחסדיו יאמר לעמו "סלחתי כדברך", אך מזכיר לכולנו האדמו"ר מקוצק ז"ע: אמנם כן, "ביום הזה יכפר", אולם עלינו מוטל: **"עליכם לטהר אתכם"** ! "לפני ד' תטהרו" !

ערב יום הכפורים, יום ראשון ט' תשרי

אסור בתענית (אפילו תענית חלום), אין אומרים **תחנון** ואין אומרים מזמור **למנצח** יענך וגו'. בסליחות מתוודים רק פעם אחת **ובני אשכנז** - אין אומרים מזמור לתודה, ואין אומרים אבינו מלכנו וכו' לא בשחרית ולא במנחה. **בני ספרד** אומרים בכל התפילות אבינו מלכנו. מצות אכילה ושתייה: כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי (ברכות ה ע"א). ולכן מצוה לאכול בערב יום הכפורים ולהרבות בסעודה ובשתייה (שו"ע תרד, א ומשנ"ב). **לרש"י** - הכנה למצווה חלק מהמצווה, על כן המצווה מן הבוקר, ולא כבר מהלילה (באור הגר"א ויד אפרים) ומצות אכילה אפילו למי שאינו מתענה רק לשיעורין, משום שהוא זקוק בוודאי להכנה רבה. ובאלף המגן תקמ"ד בשם השדי חמד, שאף חולה מסוכן ר"ל שאוכל כדרכו ביוה"כ, גם הוא במצוות אכילה בערב יוה"כ. **לרא"ש** (יומא פח) - להראות חיבתו של הקב"ה, כמלך שגזר על ילד שעשועיו להתענות יום אחד, ולפני כן, האכילו והשקו. **לרבנו יונה** (שער שביעי אות ח) - להראות שמחתנו בהגיע יום כפרתנו.

הערה: נשים גם כן במצוות אכילה בערב יוה"כ, אף שהיא הזמן גרמא, כיון שהיא הכנה לתענית - "כל נפש וגו'". ויולדת וקטנות שאינן צמות - אינן במצווה. (כת"ס). החיוב והקיום: יש לאכול סעודה אחת נוספת בפת, בנוסף לסעודה המפסקת, ויש להרבות פי 2 ממה שאוכלים ביום אחר (סדור הרב ובכה"ח בשם פע"ח), ומנהג לאכול (בנוספת) דג, עפ"י מעשה המובא בטור סי' תרח ואין לאכול בשר בקר, שום, ביצים ומאכלי חלב חמים (זולת קפה או תה בחלב) ולא יין ישן - כל היום. (משנ"ב תרח, ט"ז ומט"א). המנהג לאכול אף את הסעודה הראשונה (הנוספת למפסקת) כדרך סעודת יום טוב, בפריסת מפה ונרות דולקים וכו' (אורחות חיים תרד, ד וקצה המטה תרה, ל"ז עפ"י תניא רבתי).

הערה: השדי חמד מסתפק אם חייבים באכילת פת, ובמנחת חינוך, שיי"ג. שאין צריך שלא נאמר סעודה, אלא "כל האוכל ושותה", ויש נוהגים עפ"י הקבלה בשבע סעודות, מכל מקום יש להשתדל להיות במצב אכילה ושתייה במשך כל היום. (כת"ס, קיד) ומהרי"ל דיסקין אכל צימוקים כל היום.

טבילה וטהרה

נוהגים לטבול במקווה בערב יום הכפורים (טור או"ח, תר"ו) משום טהרה מטומאה (רמ"א שם, א) או משום תשובה (מג"א, שם). מדקדקים בטבילה זו משום חציצה, על כן, יש לקצוץ הציפורניים, ולנקות מתחתן, ולהתרחץ בחמים ולצחצח שיניים. יש מעדות החסידים שגם נשים ובנות טובלות לטהרה לקראת היום הקדוש והגר"ע יוסף זצ"ל הסתייג מטבילת בנות רווקות, עפ"י דברי הריב"ש, ואף לא בערב יום הכיפורים.

בעידן ה"קורונה" ר"ל

מי שאין באפשרותו לטבול: ישפוך על עצמו ט' קבין מים שאובים (רמ"א ומשנ"ב שם) היינו: לדעת הגר"ח - 12.5 ליטר. ויש שכתבו, שאפשר לסמוך על עמידה תחת זרם המקלחת, כשהמים יורדים על ראשו, ושתי ידיו מול לבו ברפיון, במשך כ 3 דקות רצופות, ובכוונה לטהרה לקראת היום הקדוש (שו"ת מנח"י ד, כ"א) ויש להקפיד שהמים יזרמו בזרימה חזקה (שו"ת שבט הלוי א, כ"ד).

תפילת מנחה – זמן מנחה גדולה: 1:00

תיקנו חכמים להתפלל מנחה בערב יוה"כ לפני סעודה המפסקת עם וידוי מלא ואף הנשים צריכות להתוודות בתפילת מנחה לפני הסעודה המפסקת, שאף הן מחויבות בעשרה וידויים במשך יום הכפורים. (ספר החינוך מצוה שסד: "ונוהגת מצוה זו בזכרים ובנקבות"). ואף החלש שאינו מסוגל להתפלל, לא יפחות מלומר 10 פעמים וידוי במשך יוה"כ (מהרי"ל)

וידוי נאמר בעמידה ("ויעמדו העם ויתוודו" – נחמיה ט') אא"כ זקן או חלוש, ורשאים לשבת בעיקר בוידויים שבחזרת הש"ץ. ובשו"ע תרז, צ ב: שאין חובה לפרט חטאים אישיים. והרוצה לפרט, רשאי, ולרמב"ם הוא משובח. אבל רק בלחש ולא בקול שנאמר: "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה" (תהילים ט"ז), והמתבייש מוחלים לו מיד. **הכאה על הלב** באמירת הווידוי אינה מעכבת. אלא שנהגו, לזכור כי הלב חומד וכו' וממנו היצרים והתאוות. וטוב לקפוץ ידו כשהאגודל מכוסה באצבעות (חיד"א מה"פלא יועץ"). ויזהר שלא יכה על לב חברו. (הגר"א דסלר זצ"ל). השוכח וידוי באחת התפילות וסיים, אינו חוזר על התפילה ואומר רק הווידוי. (דעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל במחזור המפורש).

סעודה מפסקת

סעודה חגיגית בהתרוממות והתרגשות (גילו ברעדה). מטבילים המוציא בדבש ויש בסוכר ויש אף במלח. אוכלים מאכלים קלים: לא דג, בשר שמן, ביצה, ולא שומשום, חמוצים, וחרפים (שום) ולא משקאות משכרים. **המסיימים את הסעודה** המפסקת אחרי פלג המנחה – 5:14 לפני ברכת המזון, יתנו בפה או בלב שטרם נכנסים לתענית, לגר"ע יוסף זצ"ל אם לא קיבלו הצום בפה או בלב – מותר עדיין לאכול. ואף מי שלא התנה מותר בשטיפת הפה. (מקראי קודש ע"פ מהרי"ל דיסקין זצ"ל).

הטמנה מערב יום כפור

בני אשכנז אסורים, להטמין מערב יוה"כ למוצאו, פרט לצורך יולדת, חולה או קטנים (משנ"ב) ואם משאירים עבור הנ"ל, מותר להוסיף גם לצורך הבריאים. ובפרט לחלשים הצריכים לאכול מיד אחרי הצום או הזקוקים מיד לשתייה חמה וכדומה (חת"ס לשבת מ) הטמינו עבור גדולים – מותר לאכול במוצאי הצום מיד, ואין צריך להמתין בכדי שיעשו. **לבני ספרד** - מותרת ההטמנה לכתחילה גם לגדולים בריאים.

תוספת יום הכפורים

מצוה להוסיף מחול על הקודש ולקבל קדושת יוה"כ לפני שקיעת החמה (6:33), על כן מהראוי לקבל מזמן הדלקת הנרות ועכ"פ לכל המאוחר כ: 5-10 דקות לפני השקיעה.

הדלקת הנרות

בירושלים – 5:53 אזור המרכז - 6:08 בצפון - 6:01 ובדרום - 6:13

פורסים מפה על השולחנות ולובשים בגדי לבן ולא מתקשטים בתכשיטי זהב של שבת ויו"ט (כולל שעון) פרט לטבעת או עגילים הרגילים תמיד להיות על הגוף. מכינים נר נשמה שידלק כל יוה"כ לצורך הבדלה. ואם צריך, נר לנפטרים.

הברכה: "להדליק נר של יום הכיפורים". טעתה וברכה "של שבת" ועבר תוך כדי דיבור – יצאה. (שו"ת מהר"ם בריסק, ב, מד) יש המברכות שהחיינו בהדלקה, ואזי לא תברכנה בביהכ"נ אלא רק תשמענה מהש"ץ ותענינה אמן. בעת הדלקת הנרות צריכה אישה להיות מוכנה לקבל קדושת יוה"כ וחמשת העינויים עם נעלי יוה"כ וכו'.

יש להשתדל להגיע לביהכ"נ לזמן אמירת כל נדרי **בעוד יום**, שאין מתירים נדרים בשבת ויו"ט, בפרט מי שעדיין לא עשה התרת נדרים, ואומרים מילה במילה עם הש"ץ. הנשים, ואף הגברים שקיבלו עליהם קדושת

היום ב"הדלקת הנרות" או ב"תפילה זכה", מכל מקום מתירים הנדרים ב"כל נדרי", כיון שנחשב כאילו התנו שקיבלו קדושת היום פרט ל"התרת הנדרים" באמירת "כל נדרי" (מנחת שלמה, נדרים כ"ג, ב עמ' קנ"א).

ברכת הילדים

לפני כניסת יום הכפורים נהוג לקבל ברכת ההורים ולבקש מחילה אם פגעו בכבודם (כיבוד אב ואם גם מצוה שבין אדם לחברו, שאין יוה"כ מכפר בלא פיוס – בן איש חי) והובא הנוסח בקיצור שו"ע קלא, ט"ז וחיי אדם קמד, יט ובמחזורים, ויש להשתדל לקבל ברכתם אפילו הם במדינה אחרת, דרך הטלפון וכדומה.

איחולים וסגולות לצום קל

יש אומרים שכיון שנאמר "ועניתם את נפשותיכם" אין לעשות סגולות ואין לאחל "צום קל" – שדי חמד בשם גאון אחד. אמנם, הכרעת הפוסקים: "ועניתם" היינו – שלא לאכול ולשתות, ומותר לחזק הגוף ולאחל "צום קל" ואדרבה על כן אכילים ושותים בערב יוה"כ – שו"ת חלקת יעקב ב, נח שו"ת צי"א ז, לב ומשנה הלכות ז, סב ואולי עדיף לאחל "צום מועיל".

לבישת "קיטל"

נוהגים ללבוש בגד לבן לתפילה ביום הכפורים (רמ"א תר"י, ד) דוגמת מלאכי השרת, ולב האדם נכנע על ידי כך. וכשהוא מיוחד רק לתפילה, אסור להיכנס בו לחדר שירותים, פרט להטלת מים בלבד, אבל המשמש גם לישיבה בסעודות ר"ה או קפטן ירושלמי לבן שלובשים כל היום – מותר להיכנס בו (משנ"ב שם, י"ח).

תפילת ערבית

בקריאת שמע, אומרים בקול רם: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", ואף בקריאת שמע של המיטה, מבלי להעיר השכנים. יש נוהגים לעמוד על רגליהם בכל תפילות יוה"כ ונשים לא תעמודנה (שו"ע תרי"ט, ה ומשנ"ב) מכל מקום, בעת אמירת הוידוי יש לעמוד, ואפילו חלשים, לכל הפחות בעת אמירת המילים: "אבל אנחנו חטאנו" (שזהו עיקר הוידוי) – שו"ע תרז, ג. והחלשים ביותר יכולים להקל בווידי שבתורת הש"ץ, לאומרו בישיבה. **הערה:** מותר לבקש ביוה"כ בקשות אישיות אפילו על פרנסה או רפואה מפני שהוא חיתום הדין (אורחות רבינו ב, קס"א בשם מרן החזו"א).

הצום

מצות התורה: "ועניתם את נפשותיכם..... מערב עד ערב.....", ולדעתו של רבי יהודה הנשיא, "עיצומו של יום מכפר", על כן, מי שאין בכוחו, עדיף שישכב במיטה במשך כל יום הכפורים ויקיים מצות הצום. ומכל מקום לא יפחות מאמירת עשרה וידויים במשך היום (מהרי"ל).

מעוברות ומניקות: מתענות ומשלימות את כל התענית ביום הכפורים (שו"ע תרי"ז, א). קשה להן לצום א"כ תישאר במיטה כל היום, ואין מי שיטפל בה או בילדים, עדיף שבעלה יתפלל בבית את כל התפילות, כדי שתקיימנה הצום.

יולדת: תוך 72 שעות מגמר הלידה – לא תתענה כלל. מתום 72 השעות [אפילו הסתיימו באמצע יום הכפורים] ועד היממה השביעית ללידה: אם אומרת "צריכה אני לאכול" – מאכילים אותה. מכאן ואילך היא ככל אדם (שו"ע שם, ד ומשנ"ב, י"ג וש"ל, י"א).

מניקה: שאם תתענה יחסר חלב לתינוקה, ואינה נותנת לו תחליפי חלב [אין לנסות לתת ליוה"כ] – תשתה ל"שיעורין" – כדלהלן (הגרש"ז אויערבך זצ"ל בהליכות שלמה יוה"כ ו, ב).

חולה וכל איש ואישה שמצב בריאותם אינו תקין – יתייעצו עם רופא, האם מותרים לצום, או אם זקוקים לשתיה? ולכמה? והאם גם לאכילה? וכמה? ואז יפנו למורה-הוראה, ויקבלו את פסק הדין בשמחה, לקיים "וחי בהם", כדברי מרן החזון איש לד"ר רוטשילד זצ"ל שהנצרך לאכילה ולשתיה, יאמר בטרם מברך: "הריני מוכן ומזומן לקיים מצות ונשמרתם לנפשותיכם. ובעזרת ד' בשנה הבאה אקיים ועניתם את נפשותיכם"

הנצרכים עפ"י דעת הרופא ודעת מורה-הוראה לאכול ולשתות **לשיעורין**, יכולים לאכול לפי הצורך כל 9 דקות – (הכרעת החזו"א ט"ל, י"ח עפ"י חת"ס) עד 30 סמ"ק מוצק (מקביל לנפח 30 גרם מים) להדגמה: מציה וחצי לחמית (תוצרת אוסם, מחיטה מלאה, באריזה הירוקה), וזהו, פחות מ"כשיעור". וכן, לכל היותר, 40 cc נוזלים. היינו: כוסית קטנה של "לחיים", או גודל של "איגלו" (כל משקה שרוצים – מיצי ענבים ופירות,

חלב, מרק צח, (ואז אולי לא יצטרכו גם לאכול - הגרש"ז אויערבך זצ"ל ב"נשמת אדם" תשי"ב, א) או לבן ויגורט מנוערים - תורת היולדת) והצריך, אוכל ושותה בבת אחת - כנ"ל. זקוקים ליותר ישנו כל 6 דקות, כל 4 או כל 2, או ישנו בכפית ולא מהכוס.

הנצרכים ל"שיעורין" יתחילו מן הבוקר או מאז שציווה הרופא ולא ימתינו, שאזי יצטרכו חלילה ליותר מ"כשיעורין" ויצא שכרם בהפסדם - דעת מרן הגרש"ז זצ"ל בשש"כ ט"ל, סט שו"ת אג"מ ד, קכ"א ומקראי קודש. ב. **האוכלים ביוה"כ** (קטנים, יולדת חולה) - נוטלים ידיים לפת כרגיל, אין קידוש ואין חובת לחם משנה, בברכת המזון אומרים יעלה ויבא "ביום הכפורים הזה" (שו"ע תרי"ח, י) ולדעת הגר"ע יוסף זצ"ל "ביום מחילת העוונות הזה". ובברכת "מעין שלש" מוסיפים: "וזכרנו לטובה ביום הכפורים הזה (שש"כ ט"ל הערה ק"ו). השוכח הוספות הנ"ל - אינו חוזר.

השותים לשיעורין: מברכים ברכה ראשונה על השתייה הראשונה, ושוב אין מברכים, אלא אם כן, יצאו מהבית, או ישנו חצי שעה שינת קבע במטה, או הפסיקו בין שתייה לשתייה 72 דקות (שמעתי מהגר"ש אלישיב זצ"ל), וכמובן שעל שתייה בשיעורין - אין מברכים ברכה אחרונה (שו"ת מהרש"ם ו, ל"ח).

ילדים עד גיל 9 מוחים בהם שלא יצומו, מגיל 9 מחנכים לשעות, (עכ"פ להרחיק בין הארוחות). ילד וילדה בריאים מחנכים אותם לצום מגיל 11 מדרבנן, אם מסוגלים.

רחיצה

אסור להושיט אפילו אצבע למים צוננים (לתענוג) פרט לניקיון מלכלוך. **בבוקר**, אחרי הקימה, נוטלים - עד סוף קשרי האצבעות, והוא הדין אחרי שירותים (ביום - במשך התפילות). **ובלילה** אחרי התפילה - יש לגעת בנעל ואז מותר במים. **תינוקות שרוחצים יום יום** - אם צריכים ירחצום בכפפות - "אם פניו מלוכלכות קצת או שיש לו לפלוף על עינו - יכול ללחלח אצבעו במים ולרחוץ מקום הלכלוך" (משנ"ב תרי"ג, ט)

הערה: כל חיטוי ["אלכוג'ל"] או רחיצה לצורך "היגיינת ה"קורונה" - **מותרים כרגיל**.

סיכה: חמורה מרחיצה ואפילו לא לתענוג - אסורה אלא לצורך רפואה (בחומר נזלי או במשחה בנגיעות במקום) וכן לתינוק הצריך לכך, בושם (אפילו נזלי) מותר רק על מקום מסוים. (לבני ספרד כל שבת ויו"ט מותר בושם רק בצוואר ובידיים ולא במקום שניחו עליו אח"כ בגד) מביאים בשמים להתרענן - לא יטפטפו על בגד, ורק על הראוי לברכת הבשמים להבדלה - מברכים

נעילת הסנדל

אסורה נעל עור. יש מחמירים אפילו רק ברצועת עור מלמעלה והפר"ח וברכ"י והגר"ע יוסף זצ"ל מקילים. רק קישוטי עור קטנים מותרים (שמענו מהגר"י פ"ש זצ"ל). נעל העשויה סקאי (דמוי עור) הגרי"ש אלישיב זצ"ל מתיר והגרש"ז אויערבך זצ"ל אוסר: "משום מראית העין". מותר להניח מדרס מעור בתוך נעל גומי ופלטטיק לנזקק לכך - חלק"י ב, פג ובקצור הלכות המועדים עמ' קי"ב.

הזכרת נשמות

בני אשכנז "נהגו לידור צדקות ביו"כ בעד המתים ומזכירים נשמותיהם, שהמתים גם כן יש להם כפרה ביוה"כ" (שו"ע תרכ"א, ו) ועיקר העילוי לנשמת הנפטרים, בנתינת צדקה, לעילוי הנשמה, כנאמר: "כפר לעמך ישראל" - אלו החיים "אשר פדית" - אלו המתים. "ומשום כך נקרא "יום הכיפורים" לשון רבים, כי יום זה הוא כפרה לחיים ולמתים ר"ל ע"י תפילות ובקשות של ישראל ונתינת צדקה בשבילם" (דרכי משה סוס"י תרכ"א בשם מהר"י וו"ל) יכולים לומר תפילת יזכור וכו' גם ביחידות, אף שלא נמצאים ביצבור - גשר החיים ח"א פרק לא אות ב. **הערה:** יש לתת את הצדקה מיד למחרת יוה"כ"פ (מנהג בעל תרומת הדשן), ויש הנותנים לצדקה כבר בערב יוה"כ, ובשעת ה"זכור" אומרים: "בעבור שנתתי לצדקה בעבורם".

נעילה

יש לשמור את הכוחות לתפילה זו, שכולה: "פתח לנו שער בעת נעילת שער כי פנה היום", ואם לא עכשיו אימתי, שהכול הולך אחר החיתום, ואף החלוש מן הצום יאזור כגיבור כוחותיו ויכניס בליבו פחד על חתימת הדין, ואפילו כל השערים ננעלים, חלילה, שערי דמעות אינם ננעלים, והכל יתהפך לטובה.

ארון הקודש פתוח - אך אין חובה לעמוד (בוודאי כשחלשים) שספרי התורה כברשות אחרת - ט"ז, ורק כשמוליכים את הספר (כבכל נדרי) אסור לשבת ("יעבור מלכם לפניו ויעמדו") והיכול, עומד משום הידור

וכבוד התורה. (חת"ס) גם נשים חייבות לכל הדעות בתפילת נעילה – שאין תפילה שהיא בקשת רחמים יותר ממנה – שו"ת יביע אומר ב, או"ח.

בתפילת נעילה, בכל מקום שנזכרת כתיבה אומרים במקום כתבינו – **"וחתמינו"** (רמ"א תרכב, ב ומהרי"ל). הטועה ואמר כתבינו – אינו חוזר (דע"ת, ב ושו"ת שבט הלוי ד, נ"ה). זמן תקיעת שופר - 6:53

סיום הצום: צאת יוה"כ, בירושלים – 7:03 במרכז בדרום ובצפון - 7:05 זמן רבינו תם – 7:39

בהגיע הזמן, הצמא או החלש, וכן בני משפחה שאביהם מתעכב בבית הכנסת – רשאים לשתות **מים בלבד**. אף שעדיין לא התפלל ערבית, לאחר אמירת "ברוך המבדיל בין קודש לחול" (אלף המגן, ד ובשש"כ ס"ב, נ"ה בשם הגרש"א זצ"ל).

הטועה בערבית ואמר "המלך הקדוש" או "המלך המשפט" ולא נזכר תוך כדי דיבור, ממשיך בתפילתו ואינו חוזר (קיצשו"ע קכ"ט, ג חיי אדם כ"ד, י וכף החיים קי"ח, ג וכן הוא במשנ"ב קי"ז, א לענין "המלך המשפט") כמו כן, הטועה ואמר זכרנו לחיים וכו' או בספר וכו' – אינו חוזר (שו"ע ק"ח, יב פמ"ג במש"ז י"ב וכה"ח, נח).

יש אומרים, שאין להכות על הלב ב"סלח לנו" בערבית מוצאי יוה"כ "להחזיק האמונה שנתכפרו לנו חטאינו" (קצה המטה תרכ"ד, א עפ"י מאורי אור ב"עוד למועד" דף נד ע"ב).

קידוש לבנה

"מקדשין הלבנה מיד כשיוצאים מבית הכנסת, כדי להתחיל במצווה מיד" (רמ"א תכ"ב, א מט"א תרכ"ד, ד סידור היעבץ וקיצשו"ע קל"ג, כ"ז) אף לפני טעימה, בעוד עטופים בטלית והקיטל, מפני ששמחים שיצאו בדין – משנ"ב תכ"ו, יא (מן הגרש"ז אויערבך נהג לקדש בעשי"ת – להרבות בזכות). ויש מקפידים להבדיל ולטעום דבר מה ולנעול נעליים רגילות ואח"כ לקדש הלבנה, כדי שיהא מבושם ובגדיו נאים בבואו לקבל פני המלך, מכל מקום כשכעת יש מנין ומאוחר יותר אולי לא יהיה, עדיף לקדשה מיד.

פוקדים איש את רעהו בשלום ובברכת שנה טובה וגמר טוב בשמחה ובטוב לבב כמו ביום טוב, כנאמר: "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך, כי כבר רצה האלוקים את מעשיך" (קהלת ט, ז).

הבדלה

מבדילים על הכוס, ומברכים הגפן ועל הנר, אבל לא על בשמים [- כשחל בחול] (שו"ע תרכ"ד, ג). **במוצאי יוה"כ** אין מברכים "בורא מאורי האש" אלא על נר שדלק כל יוה"כ לצורך להאיר ולא השתמשו בו לשום צורך אחר, והוא הנקרא "נר ששבת" (שו"ע תרכ"ד, ה), והיינו לכתחילה הנר עצמו שדלק מערב יו"כ (שו"ע הרב שם, ח עפ"י הרמ"א דרה"ח ומשנ"ב, י"ב). ומן הדין מותר אף על נר שהודלק במוצאי יוה"כ מנר ששבת (שו"ת אגר"מ או"ח ד, קכב וא"א מבוטשאטש). **מי שאין לו בנמצא שום נר ששבת** ואף לא להבת גז שדלקה מערב יוה"כ ואין באפשרותו להשיג מאחרים – לא יברך "בורא מאורי האש" (משנ"ב תרכ"ד, י וביה"ל ד"ה וי"א וכו'). יש שהתירו לברך אף על אור חשמלי (עם חוט להט – נורה רגילה) שדלק כל היום (שו"ת משיב הלכה ב, קצה ושו"ת באר משה ח"ו עמ' רמ"ח).

אישה המבדילה לעצמה (או גם לחברותיה, כשאי אפשר לשמוע מאיש) - מבדילה על יין או מיץ ענבים ושותה בעצמה (שו"ת שבט הלוי ד, נ"ד) בת אשכנז לדעת המשנ"ב לא תברך ברכת מאורי האש. השותה יין או מיץ ענבים כמלוא לוגמיו פוטר שאר המשקים שישתה, במידה והם לפניו או היה בדעתו לשתותם או שרגיל בכך (אפילו לא היו בכונתו או לפניו).

ברכת הבשמים: שו"ע תרכ"ד, ג: אין מברכים על בשמים - כיון שלא אכלו ושתו ולא הייתה נשמה יתירה.

ילכו מחיל אל חיל

אוכלים ושמחים במוצאי יוה"כ, והוא קצת יו"ט (רמ"א תרכ"ד, ה). ותוקעים יתד ראשונה בסוכה (ארחות חיים, מח) וראה להלן. ויש לומדים משניות ודיני סוכה, ובכל אופן אין להפריע מנוחת השכנים העייפים מעבודת יוה"כ.